

och titlarna i vänstermarginalen? Detta för i sin tur med sig en förhastad uppfattning om vad som är regel och vad som är undantag. Kvinnor sorteras i de undersökta källorna vanligen efter männens titlar och dylikt. När de i ett sammanhang (kvinnobänkarna i kyrkan, s. 86, 95) faktiskt framträder utan hänvisningar till sina män betraktas det som ett källproblem, i stället för en möjlighet att se om det går att studera kvinnorna utan männens inblandning. I slutändan innebär begränsningen till det "sociala" att vi inte får den helhetsbild av Malmös befolkning som vi kanske hade kunnat få. Trovärdigheten i Edgrens faktiska resultat påverkas dock inte.

De invändningar jag framför här förändrar inte det faktum att *Stadens sociala ordning* är ett välgjort och -kommet stycke forskning. Arbetet kommer förmodligen under lång tid framöver fungera både som ett givet referensverk för den som vill förstå stadsbefolkning på 1700-talet och en tacknämlig ingång för den som vill sätta sig in i det komplicerande förhållandet mellan stånd och klass. Dessutom är boken grann som en bukett.

Uppsala universitet & Stockholms universitet

CARL MIKAEL WÆRN-CARLSSON

Fredrik Thomasson, *Svarta S:t Barthélemy: Människoöden i en svensk koloni 1785–1847* (Stockholm: Natur & Kultur 2022). 278 s.

I jämförelse med de övriga europeiska staterna var Sveriges tid som kolonialmakt förhållandevis kort och anspråkslös. Trots stora ambitioner omfattade det svenska kolonialväldet endast några karga karibiska öar, nämligen S:t Barthélemy på cirka 20 kvadratkilometer och dess närliggande skär, som lydde under den svenska kronan mellan 1784 och 1878. Fram till 1847 var slaveri en laglig företeelse på S:t Barthélemy och ön ingick således på alla vis i den atlantiska världens koloniala system. Det faktum att det svenska kolonialväldet sist och slutligen förblev småskaligt förminskar dock inte det mänskliga lidande och de orättvisor som de koloniala praktikerna – med deras indelning i vita å den ena sidan och såväl fria som ofria svarta å den andra – gav upphov till. Det är just dessa individuella, mikrohistoriska upplevelser och händelseförlopp som docent Fredrik Thomasson använder för att belysa det svenska koloniala systemets socialhistoria i sitt nya verk *Svarta S:t Barthélemy: Människoöden i en svensk koloni 1785–1847*.

Under sin forskarkarriär har Thomasson närmast sig 1700- och 1800-talens historia med ett angreppssätt som utgår från den svenska kontakten med omvärlden och med en geografisk vidd som sträcker sig från Levanten till

Karibien. Under det senaste decenniet har han styrt upp digitaliseringen av ett omfattande arkiv i Aix-en-Provence, Fonds suédois de Saint-Barthélemy, som härstammar från S:t Barthélemys svenska tid och som med fog kan kallas en guldgruva för forskning om Sveriges koloniala period. Med tanke på att arkivarbetet har omfattat ett flertal år kan *Svarta S:t Barthélemy* ses som en kulmen för detta projekt – eller en milstolpe, med tanke på att flera böcker säkerligen kan skrivas utgående från materialet. Författarens förtroget med arkivets innehåll blir tydlig i det aktuella verket, som formligen kryllar av smidigt kontextualiserade och levande anekdoter. De händelser och livsöden som Thomasson lyfter fram gör inte endast läsningen mer medryckande, utan de fungerar också som en pedagogisk påminnelse om det koloniala systemets brutalitet mot individen. Med detta inte sagt att författaren skulle begränsa sig till det huvudsakligen normativa material som arkivet bjuder på: även tidningsinsändare, dagböcker, brev och reseberättelser nyttjas för att måla upp en helhetsbild av livet på ön.

Genom en skicklig analys av lagar och rättegångsprotokoll påvisar Thomasson att slavägarnas överväld gentemot slaverna snarare var en regel än ett undantag. Koloniallagen, där bland annat antalet piskrapp som ägarna fick utsätta slaverna för stipulerades, var huvudsakligen ämnad att avskräcka slavbefolkningen från att begå brott, inte att minska slavernas lidande. De vita S:t Barthélemybornas rättsskydd var väsensskilt från den fria mörkhyade befolkningens, eftersom de senare – trots sin frihet – innefattades av slavlagen och kunde utsättas för kroppsstraff eller till och med förslavas. Även i övrigt var livsvillkoren bestämt olika för svarta och vita människor: de fria svarta öbornas handlingsutrymme begränsades av ett rättssystem som genomgående gjorde skillnad på svart och vit, medan slavernas redan häftigt kringskurna handlingsutrymme vidare ströps av en ordningsmakt som framför allt annat fruktade slavuppror. Detta var naturligtvis ingen svensk egenhet. Slavlagstiftningen på S:t Barthélemy utgick från den franska förebilden, slavlagen *Code noir*, och den anpassades för att motsvara lagarna på de närliggande öarna. Som en av bokens ytterligare förtjänster kan nämnas att Thomasson har översatt den svenska slavlagen från 1787, som tidigare endast funnits tillgänglig på franska och engelska, till modern svenska.

Thomassons analys utmynnar inte i någon relativisering av slavsystemets omänsklighet – tvärtom påpekar han att slaverna i allmänhet lade stor vikt vid den personliga frihet som de hade berövats. Även i övrigt var slaverimotståndet under denna period en livskraftig rörelse med starkt stöd i Sverige och det var därmed ingen självklarhet att den svenska kronan skulle vara delaktig i den transatlantiska slavhandeln och i Karibiens slaveekonomi. Tvärtom var det kungamaktens uttryckliga önskemål att denna inkomstkälla skulle bibehållas. Friköping gjordes inte heller lätt för slaverna, och

Thomasson påpekar att det i praktiken var omöjligt för en slav att själv tjäna in den summa som krävdes för ändamålet. Ur den slavägande befolkningens synvinkel sågs förslavade människor i regel först och främst som ekonomiska tillgångar, och det var ägarnas intressen som skulle ses till. Flera av anekdoterna handlar därmed om slavars friköpningsprocesser eller om flyktförsök till andra öar – eller från andra öar till S:t Barthélemy – i syfte att vinna sin frihet, medan många av de behandlade rättsfallen där fria svarta personer var inblandade åtminstone delvis handlar om att påvisa deras rätt till frihet.

Tidigare forskning om Sveriges delaktighet i den transatlantiska slavhandeln har i regel handlat om att reda ut slavhandelns och slaveriets omfång och dess ekonomiska samt politiska betydelse. Thomasson lägger däremot fokus på slaveriets sociala verkningar och den hudfärgsindelade sociala ordningen på S:t Barthélemy, där kolonialförvaltningen febrilt – men i slutändan förgäves – kämpade mot att öns mörkhyade befolkning skulle lyckas skapa och utvidga sitt sociala och ekonomiska handlingsutrymme och slutligen vinna lika rättigheter inför lagen. *Svarta S:t Barthélemy* lyckas med det sällsynta konststycket att samtidigt bjuda på medryckande läsning och komma med en skarp historievetenskaplig analys som placerar strålkastarljuset på Sveriges koloniala förflutna.

Åbo Akademi

EMIL KAUKONEN

Søren Rud & Søren Ivarsson (red.), *Globale og postkoloniale perspektiver på dansk kolonihistorie* (Århus: Aarhus Universitetsforlag 2021). 324 s.

Globale og postkoloniale perspektiver på dansk kolonihistorie är ett nyligen utkommet verk med redaktörer som väljer att utforska dansk kolonialhistoria i en mängd olika perspektiv och inom olika miljöer. Just titelns början, "Globale og postkoloniale", förklarar att det både rör sig om globalhistoria och postkolonial historia. Generellt skulle dessa skolor kunna beskrivas som huvudsakligen empiriska (globalhistoriska) kontra teoretiska (postkoloniala) men här möts de, då artiklarna antingen kan ses som globalhistoriska med klar teoretisk anknytning eller postkoloniala med tydlig empirisk bevisföring. Därmed suddas den arbiträra gränsen mellan dessa ut. Låt mig illustrera bokens kontenta genom att kort beskriva de olika kapitlens innehåll.

Søren Rud, en av bokens redaktörer, inleder med att diskutera dansk historiografi, och menar att tidigare diskussioner har haft två starka, men en